

Sygn. akt IV P 537/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2016 r.

Sąd Rejonowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSR Robert Nowotniak
Protokolant:	stażysta Katarzyna Marczenko

po rozpoznaniu w dniu 2 września 2016 r. na rozprawie

sprawy z powództwa K. R.

przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w S.

o sprostowanie świadectwa pracy

I. prostuje świadectwo pracy z dnia 10 listopada 2015 r. w ten sposób, że w ramach punktu czwartego podpunkt ósmy świadectwa ustala dodatkowo, iż powódka K. R. w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 lipca 2015 r. wykonywała pracę w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 965 j. t.) – załącznik nr 2 pkt 24 „Prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru”;

II. zasądza od pozwanego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w S. na rzecz powódki K. R. kwotę 77,00 (siedemdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV P 537/15

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 19 listopada 2015 r. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w S. powódka K. R. domagała się sprostowania świadectwa pracy z dnia 10 listopada 2015 r. w punkcie 4 podpunkt 8 dotyczącym wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze poprzez dodanie zapisu, że w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 lipca 2015 r. wykonywała pracę w szczególnym charakterze, o której mowa w ustawie z dnia 19 listopada 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r., nr 237, poz. 1656 ze zm.) – załącznik nr 2 pkt 24 „Prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru”, a także zasądzenia od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że pracowała u pozwanego od 1 lutego 2005 r. do 31 lipca 2015 r., początkowo na stanowisku pielęgniarki, następnie starszej pielęgniarki, a ostatnio p. o. pielęgniarki oddziałowej Oddziału (...). W wydanym jej, sprostowanym świadectwie pracy pracodawca uwzględnił, że w okresie od 1 lutego 2005 r. do 31 lipca 2015 r. pracowała w szczególnych warunkach, ale odmówił jej uznania, że tego rodzaju pracę wykonywała również w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 lipca 2015 r., chociaż w tym okresie jej zakres czynności i miejsce

świadczenia pracy nie zmieniły się względem bezpośrednio wcześniejszego okresu zatrudnienia. Powódka podkreśliła, że przez cały ten czas wykonywała pracę wymagającą szczególnej odpowiedzialności oraz sprawności psychofizycznej, więc spełniała kryteria z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Pozwany zaprzeczył, aby praca powódki spełniała kryteria określone w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Podkreślił, że pracując na stanowisku pielęgniarki oddziałowej powódka organizowała pracę podległego personelu w ramach powierzonego jej zakresu obowiązków. Do jej zadań należało przede wszystkim koordynowanie pracy personelu zatrudnionego na podległym jej oddziale, zapewnienie sprawnego funkcjonowania oddziału zarówno w zakresie opieki nad pacjentem, zapotrzebowania w leki i sprzęt medyczny, jak również w zakresie kwestii związanych z pracą podległych pielęgniarek. Pozwany powołał się na interpretację Załącznika nr 2 pkt 24 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, prezentowaną przez Ministerstwo Zdrowia, która wyklucza, jego zdaniem, możliwość przyjęcia, że po 31 grudnia 2008 r. powódka pracowała w warunkach szczególnych. Wskazał, że w pozwanej placówce nie ma ostrego dyżuru, a tym samym prac w szczególnych warunkach. Okoliczność, że pracownicy SPZOZ w S. nie wykonują pracy warunkach ostrego dyżuru mieli potwierdzić również inspektorzy bhp. Praca w szczególnym charakterze jest natomiast wykonywana u pozwanego tylko na bloku operacyjnym.

Na rozprawie powódka popierała powództwo, pozwany wnosił o jego oddalenie.

Sąd ustalił, co następuje:

K. R. w okresie od 1 lutego 2005 r. do 31 lipca 2015 r. była pracownikiem Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w S., zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, do dnia 30 kwietnia 2012 r. kolejno na stanowiskach pielęgniarki i starszej pielęgniarki, a od dnia 1 maja 2012 r. na stanowisku pełniącej obowiązki pielęgniarki oddziałowej – na Oddziale (...) (świadczenie pracy k. 5, akta osobowe).

Praca K. R. na stanowiskach pielęgniarki i starszej pielęgniarki w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 30 kwietnia 2012 r. nie różniła się od jej pracy u pozwanego w okresie bezpośrednio wcześniejszym. W tym czasie opiekowała się ona pacjentami przebywającymi na Oddziale (...) w stanie ciężkim i bezpośredniego zagrożenia życia. Do jej zadań należało w szczególności pielęgnowanie chorych, udzielanie pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia, wykonywanie zleceń lekarskich, podawanie leków, planowanie indywidualnej opieki nad pacjentem, przygotowywanie pacjenta do badań specjalistycznych i asystowanie przy ich wykonywaniu, pobieranie materiału w celach diagnostycznych, przekazywanie materiału do badań, dokonywanie pomiarów podstawowych parametrów życiowych, uczestnictwo w codziennych obchodach lekarskich, sporządzanie raportów pielęgniarskich, dezynfekcja i obsługa narzędzi, materiałów i sprzętu wykorzystywanych na Oddziale, obserwacja i ocena stanu pacjenta, współpraca z zespołem terapeutycznym, praca przy stosowaniu znieczuleń, doraźnie uczestnictwo w zabiegach operacyjnych. Pracowała wówczas w systemie zmianowym od godz. 7:00 do 19:00 i od 19:00 do 7:00 z co najmniej 24-godzinną przerwą pomiędzy zmianami. Jako pełniąca obowiązki pielęgniarki oddziałowej na Oddziale (...) K. R. pracowała natomiast w systemie jednonocnym, w którym obowiązywała ją dobowo norma czasu pracy 7 godzin i 35 minut. Jej głównymi obowiązkami na tym stanowisku była organizacja pracy podległych pielęgniarek na Oddziale poprzez planowanie i dobór prawidłowych metod postępowania pielęgniarskiego stosownie do kwalifikacji personelu, zapewnienie prawidłowego i terminowego wykonania zabiegów diagnostycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych i pielęgniarskich, zapewnienie właściwego przepływu informacji między wszystkimi członkami zespołu terapeutycznego, organizacja i przeprowadzanie szkoleń z zakresu stosowania, przechowywania środków dezynfekcyjnych, stosowania ochrony osobistych oraz sprawowanie nadzoru nad procesem dezynfekcji, zarządzanie sprzętem, zasobami leków, statystyką medyczną. Oprócz tego jako pielęgniarka oddziałowa K. R. nadal wykonywała czynności pielęgniarki na Oddziale (...), w szczególności sprawowała osobistą opiekę nad pacjentami znajdującymi się w stanie zagrożenia życia (zeznania powódki k. 283v w zw. z k. 38-39, ocena ryzyka zawodowego k. 103-120, 125-151, zakres zadań k. 166-167, księga interwencji medycznych k. 170-268, zeznania świadka E. Ł. k. 272v-273).

Za okres zatrudnienia pracodawca wystawił K. R. świadectwo pracy oraz świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w którym jako okres pracy w szczególnych warunkach uwzględnił jedynie okres pracy powódki od dnia 1 lutego 2005 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku pielęgniarki oraz starszej pielęgniarki (świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 6).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo K. R. miało uzasadnione podstawy i zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Jednym z obowiązków pracodawcy wobec pracownika jest określony w art. 97 kp obowiązek wydania pracownikowi świadectwa pracy – w związku z rozwiązaniem lub wygaśnięciem stosunku pracy. Wymogi, jakim powinno odpowiadać świadectwo pracy i jakie informacje dotyczące stosunku pracy pracownika winny się w nim znaleźć określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie szczegółowej treści świadectwa pracy oraz sposobu i trybu jego wydawania i prostowania (Dz. U. z 1996 r., nr 60, poz. 282 ze zm.).

Pracownikowi, w ocenie którego świadectwo nie odpowiada określonym wyżej wymaganiom, jest niekompletne lub zawiera informacje niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy - przysługuje prawo żądania sprostowania świadectwa. W tym celu może w ciągu 7 dni od otrzymania świadectwa pracy wystąpić do pracodawcy z wnioskiem o sprostowanie świadectwa. W razie nieuwzględnienia przez pracodawcę wniosku, pracownikowi przysługuje w ciągu 7 dni od zawiadomienia o odmowie sprostowania świadectwa pracy, prawo wystąpienia z żądaniem jego sprostowania do sądu pracy (art. 97 § 2¹ kp).

Z dniem 1 stycznia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. nr 237, poz. 1656 ze zm.), która określa rodzaje prac w szczególnych warunkach i prac o szczególnym charakterze. W przeciwieństwie do poprzednio obowiązujących przepisów prawa nie określa ona poszczególnych stanowisk pracy.

Artykuł 3 ust. 1 ustawy stanowi, że prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku.

Zgodnie z treścią art. 3 ust. 3 w/w ustawy prace o szczególnym charakterze to z kolei prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy. Za pracowników wykonujących prace o szczególnym charakterze uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w powołanym wyżej art. 3 ust. 3 (art. 3 ust. 5 ustawy). W załączniku nr 2 w pkt 24 zostały ujęte „prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru”.

Zdaniem Sądu w okolicznościach sprawy nie powinna podlegać dyskusji kwestia, że K. R. w spornym okresie, a więc między 1 stycznia 2009 r. a 31 lipca 2015 r., była członkiem personelu medycznego. Należy w tym miejscu odwołać się do art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 618), który określa osobę wykonującą zawód medyczny. Chodzi w tym wypadku o osobę uprawnioną na podstawie odrębnych przepisów do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz osobę legitymującą się nabyciem fachowych kwalifikacji do udzielania świadczeń zdrowotnych w określonym zakresie lub w określonej dziedzinie medycyny. Osoby uprawnione do udzielania świadczeń zdrowotnych to więc w szczególności lekarze, lekarze dentyści, pielęgniarki, położne, ratownicy medyczni. Personel medyczny to zatem krąg osób uprawnionych do udzielania

świadczeń medycznych. Pojęcie to nie rozróżnia przy tym podziału na stanowiska, ponieważ w gronie tym są osoby bezpośrednio wykonujące prace medyczne, jak też osoby, które oprócz tych prac mają także w swym zakresie obowiązki związane z kierownictwem określonego odcinka (ordynator, oddziałowa). W obrębie zwrotu „personel medyczny” mieści się więc osoba zatrudniona na stanowisku pielęgniarki, a także pielęgniarki oddziałowej, której zadaniem jest udzielanie świadczeń zdrowotnych.

W ocenie Sądu treść załącznika nr 2 pkt 24 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych wskazująca na „prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru” sprawia, że członkowie personelu medycznego dyscyplin zabiegowych i anestezjologii będą mieć prawo do takiego świadczenia, jeśli świadczą pracę w warunkach ostrego dyżuru.

W rozpoznawanej sprawie bezsporny był fakt, że powódka w okresie, o którym mowa w sprawie, jako osoba z kręgu personelu medycznego nie była członkiem jakichkolwiek zespołów operacyjnych dyscyplin zabiegowych. Przyznała bowiem, że ani jako szeregowa pielęgniarka, ani jako pielęgniarka oddziałowa nie brała udziału w operacjach przeprowadzanych na bloku operacyjnym.

Zdaniem Sądu pozostaje zatem rozważanie pracy powódki w kontekście pracy wykonywanej przez personel medyczny w anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru.

Pojęcie „w warunkach ostrego dyżuru” nie posiada definicji legalnej. Jego interpretacji podjęło się Ministerstwo Zdrowia, które wydało komunikat w sprawie rozumienia pojęcia „w warunkach ostrego dyżuru” zawartego w pkt 24 załącznika nr 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Ministerstwo Zdrowia zajęło stanowisko, że prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru to nie tylko prace wykonywane (w ramach obowiązków pracowniczych) polegające na udzielaniu świadczeń zdrowotnych w trybie nagłym, ze wskazań życiowych, ale również inne prace tego personelu (w ramach obowiązków pracowniczych), które są wykonywane w ramach czasu pracy, kiedy istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia, skutkującego koniecznością podjęcia działań w trybie nagłym. Pojęcie „w warunkach ostrego dyżuru” oznacza nieuchronność wystąpienia zdarzenia, które powoduje konieczność udzielania świadczeń zdrowotnych w trybie nagłym, ze wskazań życiowych. Nieuchronność występowania takich zdarzeń skutkuje tym, że od pracowników pracujących w tych warunkach wymagane są kryteria określone w art. 3 ust. 3 ustawy, czyli szczególna odpowiedzialność oraz szczególna sprawność psychofizyczna (komunikat k. 22).

Należy w tym miejscu wskazać, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają ścisłej wykładni. Nie powinno się stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwężającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń (wyrok z dnia 7 lutego 2012 r., I UK 276/11, OSNP 2013/9-10/113).

O tym, czy dana praca powinna być uznana za pracę w szczególnych warunkach czy też o szczególnym charakterze nie powinna decydować nazwa stanowiska pracy, lecz jej charakterystyka, zgodna z definicjami, w przypadku niniejszej sprawy wynikającymi z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Dokonywanie oceny ryzyka zawodowego na wszystkich stanowiskach pracy, zgodnie z art. 226 kp należy do obowiązków pracodawcy. Pracodawca bowiem dokonuje oceny ryzyka zawodowego na konkretnym stanowisku pracy, a w konsekwencji, czy dany pracownik wykonuje pracę o szczególnym charakterze bądź w szczególnych warunkach. Artykuł 41 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych nakłada na pracodawcę obowiązek prowadzenia wykazu stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Kryterium dotyczące wykonywania prac w warunkach ostrego dyżuru bierze się z konieczności działania w warunkach, które są wyjątkowo trudne do przewidzenia i w których stosowanie określonych procedur zapewniających bezpieczeństwo własne i innych osób jest nader utrudnione. Właśnie ten czynnik, a więc działanie w warunkach nagłości i nieprzewidywalności, decyduje o szczególnym charakterze pracy personelu medycznego w zespołach

operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru, kwalifikując wykonujących ją pracowników do przyznania im emerytur pomostowych.

Zgodnie z definicją pojęcia „ostrego dyżuru” zawartą w Słowniku Języka Polskiego, (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, I tom, A-K, wydanie poprawione i uzupełnione pod red. prof. dr Mieczysława Szymczaka), pojęcie „ostrego dyżuru” oznacza dzień, dobę, kiedy dany szpital ma obowiązek przyjmować wszystkich zgłaszających się chorych wymagających natychmiastowej pomocy lub leczenia szpitalnego. Z porównania powyższych definicji wynika więc, że pojęcie wykonywania pracy w „warunkach ostrego dyżuru” jest pojęciem szerszym od pojęcia „ostrego dyżuru”. Dla określenia, czy praca wykonywana jest w „warunkach ostrego dyżuru” konieczne jest więc ustalenie stopnia prawdopodobieństwa występowania zdarzeń, skutkujących koniecznością podjęcia działań w trybie nagłym, w ramach czasu pracy pracownika, w którym wykonuje on pracę w trybie zwykłym (wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 7 września 2011 r., II SA/Rz 414/11, Lex nr 899089).

Tylko ustalenie, iż w danej sprawie zachodzi duże prawdopodobieństwo występowania zdarzeń, skutkujących koniecznością podjęcia działań w trybie nagłym oraz ustalenie, że znaczna część czynności wykonywanych w ramach zakresu obowiązków pracownika wiąże się ze szczególnym charakterem, uprawnia do przyjęcia, że pracownik wykonywał swoją pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (por. powoływany już wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 7 września 2011 r.).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy powtórzyć należy, iż „warunki ostrego dyżuru” to pojęcie szersze niż „ostri dyżur” i nie oznacza ono sytuacji, w której pracownik wykonuje swoją pracę wyłącznie przy wykonywaniu nagłych zabiegów operacyjnych, czy świadczeń zdrowotnych z zakresu anestezjologii i intensywnej terapii, ale wówczas gdy w każdej chwili istnieje możliwość zaistnienia takiej konieczności. Chodzi bowiem o udzielanie świadczeń w ramach obowiązków pracowniczych osobom, u których występuje zagrożenie życia, czy też takiego przebiegu schorzenia, w którym z dużym prawdopodobieństwem wystąpi konieczność udzielenia pomocy w trybie nagłym. Stąd też udzielanie świadczeń zdrowotnych (planowanych) nie wyklucza pracy w szczególnych warunkach, ani w razie przeprowadzenia operacji, czy udzielenia jej pacjentowi przebywającemu na oddziale intensywnej opieki medycznej, czy oddziale anestezjologii i intensywnej terapii.

Uzasadnione jest, aby za pracownika wykonującego prace w warunkach szczególnych traktować już takiego pracownika, którego znaczna część czynności wykonywanych w ramach zakresu obowiązków wiąże się, ze szczególnym charakterem. Wykonywanie nawet tylko w ramach części obowiązków takich czynności niesie bowiem za sobą niebezpieczeństwo związane z obniżoną sprawnością psychofizyczną pracownika (wyrok WSA Lublinie z dnia 18 listopada 2010r., II SA/Lu 236/10., Lex nr 653543). W ocenie Sądu właśnie w tego rodzaju warunkach wykonywała swoją pracę w spornym okresie powódka i były to warunki identyczne z tymi, które obowiązywały ją przed dniem 1 stycznia 2009 r.

Nie potrzeba wiadomości specjalnych, żeby wiedzieć, że na oddziałach anestezjologii i intensywnej opieki medycznej przebywają pacjenci wymagający bezpośredniej obserwacji, kontroli i ciągłej gotowości do udzielania im pomocy. Pacjenci tych oddziałów to bowiem osoby najciężej chore. Stanowiska dla takich pacjentów są wyposażone w specjalistyczny sprzęt do monitorowania parametrów fizjologicznych, umożliwiające podtrzymanie procesów życiowych w sytuacjach chorobowych skrajnie dla nich niebezpiecznych. Stanowi to o szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej zatrudnionych tam pracowników personelu medycznego z zakresu anestezjologii i intensywnej terapii. Realizuje tym samym kryteria opisane w art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Jednocześnie stanowisko oddziałowe nie wyklucza przyjęcia do tej osoby wyżej omówionych zagadnień. Nie chodzi tu wszak wyłącznie o stanowisko, lecz o zespół pewnych czynności, które stanowią immamentną całość pracy pielęgniarki, do obowiązków której może należeć również praca administracyjna (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 listopada 2015 r., III AUa 452/15, Lex nr 1950413).

W świetle powyższych rozważań należało sprostować świadectwo pracy wydane powódce przez pozwanego poprzez ustalenie, że również w okresie od 1 stycznia 2009 r. do końca swojego zatrudnienia w pozwanej placówce K.

R. wykonywała pracę w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

O kosztach procesu orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 kpc, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony oraz § 11 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2003 r., nr 163, poz. 1349 ze zm.).